



№ 13 (654)
Красавік 2017 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

bfk.by

У нумары:

-  **Рэгіён: у Саматэвічах спраўляюць Соракі –** стар. 2
-  **Традыцыі: каб захаваць, трэба танцаваць –** стар. 3
-  **500-годдзе Кнігі: Аляксей Каўка аб Прароку і Радзіме –** стар. 4
-  **Мой род: летапіс царквы ў с. Блячын і святары Хільтовы –** стар. 6



Любоў Сідзельнікава перад сваімі працамі

Фота з сайта musicaltheatre.by

Фэст экскурсаводаў

Абвешчаны старт

Шаноўныя экскурсаводы, краязнаўцы, прадстаўнікі турбізнесу!

Запрашаем вас далучыцца да «Фэсту экскурсаводаў – 2017», які сёлета пройдзе 22 – 23 красавіка.

«Фэст экскурсаводаў» дапамагае звярнуць увагу беларускага грамадства на тыя помнікі, што знаходзяцца побач з кожным з нас. Часам мы нават не ўяўляем, наколькі багатая гісторыя тых мясцінаў, дзе мы жывем, працуем ды звыкла бавім час. Веданне гісторыі роднага краю, раёна, горада, вёскі – гэта падстава ганарыцца сваёй Радзімай!

Наведнікаў, як заўжды, чакае шэраг цікавых і арыгінальных экскурсіяў па Мінску. Адметна, што правядзенне сёлета фэсту супадзе з 950-годдзем першага ўпамінання Менска. «Чым не нагода для вандровак па любімым горадзе?» – мяркуюць арганізатары. У рэгіёнах пройдуць, традыцыйныя міні-фэсты: у Гродне, Полацку, Віцебску; цікавыя экскурсы па іншых абласных і раённых цэнтрах, і нават па асобных вёсках. Экскурсіі разнастайныя: па храмах, спартыўных аб'ектах, для людзей з абмежаванымі магчымасцямі, роварныя, дзіцячыя, прысвечаныя юбілеям класікаў беларускай літаратуры (135-годдзе з дзён нараджэння Янкі Купалы і



Якуба Коласа), на замежных мовах і мноства іншых.

Даведка

«Фэст экскурсаводаў» – ініцыятыва беларускіх краязнаўцаў-энтузіястаў, што нарадзілася ў асяродку студэнцкіх арганізацыяў Мінска. Праводзіцца штогод з 2009 года. Штогод папярэдняе цікавымі маршрутамі, адметнымі спецыялістамі і наведнікамі. Пад час фэсту праводзіліся тэатралізаваныя экскурсіі, экскурсіі ў электрычках, на пазадарожніках, на прамысловых прадпрыемствах і шэраг іншых. Летась было арганізавана больш за 100 экскурсіяў па Мінску, і больш за 80 – у рэгіёнах, якія наведвалі звыш чатырох тысячаў чалавек.

Арганізатарамі «Фэсту экскурсаводаў – 2017» з'яўляюцца Беларускі камітэт Міжнароднай Рады па помніках і мясцінах (ІКАМОС), Беларускае грамадскае аб'яднанне экскурсаводаў і гідаў-перакладчыкаў, Нацыянальнае агенцтва па турызме, Беларускі фонд культуры.

Калі вы экскурсавод, гісторык ці краязнаўца, то мы будзем радыя бачыць вашу экскурсію ў раскладзе фэсту! Падтрымайце мерапрыемства сваім удзелам! Мы ж са свайго боку дапаможам вам распаўсюдзіць інфармацыю пра экскурсію і сабраць зацікаўленых слухачоў.

Каб паўдзельнічаць, трэба запоўніць заяўку на сайце: <http://fest-guides.by>.

Або патэлефанаваць арганізатарам: +375 29 776 24 35 (Павел Каралёў), +375 29 896 97 85 (Валянціна Кароткіна).

Спіс экскурсіяў будзе апублікаваны за тыдзень да фэсту.

Уручэнне 17-й прэміі імя І.М. Ушакова

Іван Ушакоў – знакаміты беларускі мастак-сцэнограф, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі. Яго творчасць – яскравая старонка ў развіцці беларускага тэатральна-дэкарацыйнага мастацтва. За час творчай дзейнасці ён аформіў болей за 40 спектакляў. Па ініцыятыве ўдавы мастака Зоі Данілаўны сумесна з Музеям гісторыі тэатральнай і музычнай культуры і грамадскім аб'яднаннем «Беларускі фонд культуры» ў 2000 годзе была заснаваная штогадовая прэмія імя заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі І.М. Ушакова за лепшае мастацкае афармленне прэм'ернага спектакля. Цягам сямнаццаці гадоў у Музеі гісторыі тэатральнай і музычнай культуры паспяхова праходзіць конкурс імя І.М. Ушакова, удзел у якім бяруць маладыя мастакі-сцэнографы. Цырымонія ўручэння прэміі прымеркаваная да Міжнароднага дня тэатраў. Цягам конкурсу фонды музея папярэдняе арыгінальнымі твораў мастацтва.

23 сакавіка адбылося чарговае пасяджэнне журы конкурсу імя І.М. Ушакова. Сёлета ў ім бралі ўдзел мастакі трох беларускіх тэатраў: Андрэй Жыгур («Цень думкі нашай...» паводле твораў Ф. Аляхновіча, рэжысёр Ніна Обухава, Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Якуба Коласа), Крысціна Пержукова і Лідзія Малашанка («Каханне як мілітарызм» Пятра Гладзіліна, рэжысёр Дзмітрый Цішко, Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы), Любоў Сідзельнікава («Прыгоды Каа і Герды (Снежная Каралева)», рэжысёр Валерыя Чыглейчык, Беларускі дзяржаўны акадэмічны музычны тэатр). Працы ўсіх удзельнікаў выкананыя на высокім мастацкім узроўні; напэўна, таму журы конкурсу было вельмі складана вызначыць лепшых.

27 сакавіка адбылося ўрачыстае ўзнагароджанне. Пераможцам 17-га конкурсу імя І.М. Ушакова за найлепшае мастацкае афармленне спектакля стала Л. Сідзельнікава. Ганаровай граматай Беларускага фонду культуры былі ўзнагароджаныя Л. Малашанка і К. Пержукова. Усе ўдзельнікі атрымалі дыпламы ўдзельніка конкурсу і права зладзіць персанальную выстаўку ў Музеі гісторыі тэатральнай і музычнай культуры.

Спецыяльнаму карэспандэнту адзела культуры «СБ. Беларусь сегодня» Ірыне Аўсеп'ян уручаны дыплом ЮНЕСКА за дзейнасць па прапагандзе беларускага тэатральнага мастацтва ў сродках масавай інфармацыі.

Танна ГРЫБКО, вядучы навуковы супрацоўнік Музея гісторыі тэатральнай і музычнай культуры

На «Краязнаўчую газету» можна падпісацца з любога месяца, да 25-й даты, на пошце. Будзем удзячныя, калі не толькі падпішацеся самі, але і прапануеце выданне іншым!



На тым тыдні...

✓ **21 сакавіка** ў Мастоўскай раённай бібліятэцы адбылося свята паэзіі «Купала і Колас – наш гонар, сумленне і слава», прысвечанае 135-годдзю з дзён нараджэння класікаў беларускай літаратуры.



У Мастоўскай бібліятэцы выступае Валянціна Пракапюк

Удзельнікі мерапрыемства пазнаёміліся з жыццём і творчасцю народных паэтаў Беларусі, чый талент узбагаціў не толькі нашу літаратуру. На мерапрыемстве прагучалі вершы Янкі Купалы і Якуба Коласа, шчырыя словы ўдзячнасці ў іх адрас.

✓ **24 сакавіка** ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адкрылася выстаўка Музея навукі «Элемента» і кніжная выстаўка «Гісторыя і традыцыі беларускай навукі», дзе можна пазнаёміцца з даведачнымі і энцыклапедычнымі выданнямі, мапаграфіямі, зборнікамі навуковых працаў, матэрыяламі канферэнцыяў, буклетаў, якія распаўсюджаюць пра гісторыю і сучасны стан беларускай навукі. Абедзве выстаўкі прысвечаны Году навукі ў Беларусі.

✓ **28 сакавіка** ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі прайшла прэзентацыя выдання Мікалая Улашчыка «Збор твораў у 3-х тамах Т. 1. Працы па археаграфіі і крыніцазнаўству», якое пабачыла свет у выдавецтве «Інбелкульт». У межах імпрэзы адбылася сустрэча з рэдактарамі і выдаўцамі, гісторыкамі Дзмітрыем Віцько, Вячаславам Насевічам, Валянцінам Голубевым, Васілём Вароніным, Максімам Гальпяровічам, можна было пазнаёміцца з іншымі навінкамі выдавецтва.

М. Улашчык (1906 – 1986) – гісторык, археограф, крыніцазнаўца, перакладчык і пісьменнік, які па праве займае пачэснае месца сярод беларускіх гісторыкаў XX стагоддзя.

✓ **29 сакавіка** ў ДOME-музеі І з'езда РСДРП, філіяле Нацыянальнага гістарычнага музея, пачала працаваць выстаўка «Кастрычнік у фалерыстыцы», падрыхтаваная да стагоддзя кастрычніцкіх падзеяў у Мінску. Музей працягвае знаёміць наведнікаў з выставачнымі праектамі, што прысвечаны перыяду рэвалюцыі. Тэма Кастрычніка знайшла адлюстраванне не толькі ў плакатнай графіцы, жывапісе, кінамастацтве, але і ў малюнках на значках і нагрудных знаках.

Выстаўка працуе па 30 красавіка.

✓ **31 сакавіка** ў Літаратурным музеі Петруся Броўкі пры ўдзеле беларускага жаночага партала velvet.by адбылася чарговая сустрэча праекта «Чытаем сваё. Класіка» пад назвай «Паядынак перакладчыкаў. Алесь Дудар vs Аркадзь Куляшоў: «Яўген Анегін Аляксандра Пушкіна»». Удзельнікі імпрэзы абмеркавалі два пераклады на беларускую мову вядомага рамана ў вершак. Пераклад А. Дудара доўгі час лічыўся згубленым, былі вядомыя толькі некалькі фрагментаў рамана, хаця менавіта на іх арыентаваўся ў сваім перакладзе А. Куляшоў. Вялі імпрэзу Ганна Севярынец і Васіль Дранько-Майсюк.

✓ **31 сакавіка** ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі адбыўся музычны праект «Народныя рэквіем». Народныя жалобныя песні з Мазовіі і Пелпінскага спеўніка 1871 года прагучалі ва ўнікальнай інтэрпрэтацыі выдатных музыкаў з Польшчы – спевака, мультыінструменталіста, папулярнага зятара польскіх народных песень Адама Струга і гурта «Kwadrofonik». «Народны рэквіем» з'яўляецца вынікам супрацоўніцтва А. Струга і гурта «Kwadrofonik». Аднайменны альбом быў абвешчаны Фальклорным Альбомам і Фальклорнай Фанаграмай 2015 года ў Польшчы. Канцэрт арганізаваны пры падтрымцы Міністэрства культуры і нацыянальнай спадчыны Рэспублікі Польшча і Польскага Інстытута ў Мінску.

✓ **31 сакавіка** ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі адкрылася выстаўка экслібрыса «На пачатку слаўных спраў... (да 500-годдзя беларускага кнігадрукавання)», падрыхтаваная сумесна з Музеем экслібрыса і мініяцюрнай кнігі Міжнароднага саюза кнігалюбаў (Масква).

✓ **2 красавіка** ў клубе «Грай» адбыўся вясновы «Спеўны сход» з удзелам фальклорнага гурта «Варган» з Полацка, які прадставіў цікавую праграму народных песень з Віцебшчыны. Наведнікі «Спеўнага сходу» пазнаёміліся з вясновымі песнямі і навучыліся іх спяваць, адбыліся майстар-клас «Сіла і апора гуку» ад Сержука Доўгушова і заняткі па этнаспевах ад Вольгі Емяльянчык.

Як у Новых Саматэвічах Соракі спраўляюць і вясну гукаюць

На свята Соракі (менавіта так, з націскам на «о», называюць яго ў нас на Касцюковічыне) нас запрасілі работнікі Новосаматэвіцкага клуба вольнага часу. Удзельнікі клуба аматараў народнай творчасці «Пошук» падрыхтавалі цікавую імпрэзу. Спачатку мясцовая жыхарка, гасцінная гаспадыня Галіна Шорнікава вучыла выпякаць жаўраначкаў. Больш смачных птушчак з цеста нам каштаваць не даводзілася!

Гаспадыня патлумачыла: «Руку было на чым і на кім набіваць! Паспрабуй шасцёра мужыкоў накармі!» Галіна Іванаўна – маці пяці хлопцаў. Урадженка ўкраінскай Адэсы, яна знайшла сваё шчасце ў маленькай беларускай вёсцы Саматэвічы. Усё палюбілася тут маладой жанчыне: прырода, зямля, людзі, звычкі... На жаль, пасля Чарнобыльскай аварыі давялося з'ехаць адтуль і асталвацца ў аграгарадку перасяленцаў Новыя Саматэвічы. І тут, на новым месцы, рулівыя рукі зноў па-майстэрску лепяць птушак для вясковых хлопчыкаў і дзяўчынак, якія штогод збіраюцца разам, каб вясну-красну гукаць паводле старых звычаяў.

Дарэчы, птушкі ў гэты дзень нас суправаджалі паўсюль. Добры вывадак куранятаў гучна цікаў пад лаўкай у той час, калі ў печы румяніліся цесцяныя птушкі-жаўранкі. Дзеці сустрэлі нас птушкамі-свістулькамі. А над галовамі лёталі ластаўкі, якія наляпілі гнёздаў над уваходам у клуб.

З вяснавымі песнямі рушыла вясёлая кагорта дзяцей і падлеткаў па цэнтральнай вуліцы аграгарадка.

– Дазвольце нам вясну гукаць? – пытаюць дзеці ў аднавяскоўцаў, што трапляюцца насустрач.

– Дазваляем, дзятчкі, дазваляем! – адказваюць людзі.



– Блаславіце нас вясну сустракаці! – зноў кажуць дзеці.

– Бласлаўляем, харошыя вы нашы, бласлаўляем! – машуць аднавяскоўцы ўслед вясёлай кампаніі.

На беразе ракі Бесядзь ужо былі прыладжаныя да дзвюх хвоек вялікія арэлі. Побач – нарыхтоўка да вогнішча. Гучным рэхам па лесе разносяцца звонкія песні, звон бубнаў і трашчотак. Дзеці разбіраюць печаныя жаўрукоў, падымаюць іх, заклікаюць пералётных птушак вяртацца дамоў. Каб было чым падсілкавацца з дальняй дарогі, пакідаюць на галінках некалькі печаных птушак-галушак. Потым дзяўчынкі і хлоп-

чыкі выбіраюць самае прыгожае ды галінастае дрэўца і дружна ўпрыгожваюць рознакаляровымі стужкамі. «Каб у гэтым годзе густа квітнелі пладовыя дрэвы, каб багатым быў ураджай садавіны», – тлумачыць свае дзеянні кіраўнік клуба аматараў народнай творчасці «Пошук» Алесь Шаройка. «А хто вышэй за ўсіх зможа пагушкацца?» – кліча дзяцей Алесь, і тыя навыперадкі нясуцца да новых вялікіх арэляў.

– Вышэй, яшчэ вышэй! – заклікаюць хлопцаў дзяўчаты.

– Каб такім жа высокім жыта з пшанічкаю сёлета ўраджылася! – прыгаворвае Алесь.

Па чарзе пагушкаліся ўсе, а потым развіталіся, але ненадоўга. Дамовіліся ўвечары сустрэцца тут ізноў, каб «вясну пагрэць» на вялікім вогнішчы. «Вясна, вясна, падзі сюда...» – яшчэ некаторы час чулася з розных бакоў вёскі. Гэта дзеці, разыходзячыся па хатах, спявалі ўпадабаную веснавую заклічку.



Наталля ДРОБЫШАВА, намеснік дырэктара цэнтралізаванай клубнай сістэмы Касцюковіцкага раёна Фота аўтара

Рэдкалегія і рэдакцыя «Краязнаўчай газеты» шчыра ўдзячная нашым чытачам і аўтарам за ўвагу да нашага выдання. Але, на жаль, часам бываюць прыкрыя выпадкі, што ўскладняюць падрыхтоўку артыкула ды ілюстрацыяў да друку. На гэта і хочацца звярнуць увагу сяброў.

Тэкст. Артыкул або нататка павінны быць набраныя ў тэкставым рэдактары Microsoft Word, захаваныя ў фармаце **.rtf**, як варыянт – **.doc**, але не **.docx** (на жаль, гэты фармат на сёння дае найбольшую колькасць памылак з-за збою). Як варыянт, могуць быць і іншыя тэкставыя рэдактары (да прыкладу, бясплатныя AbiWord або OpenOffice ды падобныя), але абавязковая ўмова – захоўваць у фармаце **.rtf**. Шрыфт (гарнітура, памер, іншыя параметры, а таксама абзацныя водступы) можа быць абраны самастойна (мы прапануем Arial, 13 пунктаў, паўтара інтэрвала, водступ 1,25 см).

Пазначайце па магчымасці поўнае імя і прозвішчы асобаў, згаданых у тэксце, расшыфруйце ініцыялы аўтара артыкула, а таксама абрэвіятуры і скарачэнні. Звяртаем таксама ўвагу, што неабходна дасылаць канчатковую версію артыкула, па магчымасці не дадаваць да яго пазней звесткі, факты, удакладненні, новы варыянт дасланага раней, каб у канчатковай публікацыі не ўкралася тэхнічная па-

мылка з-за падрыхтоўкі і ўнясення сказа, абзаца і да т.п. Як варыянт, газета можа пазней вярнуцца да надрукаванага і змясціць артыкул ці нататку ў працяг тэмы.

Газета друкуе матэрыялы на беларускай мове; рэдакцыя перакладае тэксты ў скрайніх выпадках, загадзя агавораныя пры сустрэчы, па тэлефоне або праз электронную пошту.

Ілюстрацыі. Малюнкi, рысункi, фотаздымкі павінны быць захаваныя ў фармаце **.jpg (.jpeg)** або **.tiff**. Пажадана **300 кропак** на цалю (dpi), дапускаецца не меней за **1024 пікселяў** па большым баку ці памерам не менш за **500 кілабайт**. Ілюстрацыі не трэба ўстаўляць у тэкставы дакумент, а прымацоўваць асобна або архіваваць некалькі фота (малюнкаў) і прымацоўваць да пісьма архіў. Не забывайцеся пазначыць, на якой ілюстрацыі хто або што адлюстраваны. Калі ёсць магчымасць, пазначайце аўтарства здымка або малюнка, рысунка (або крыніцу іх паходжання).

Што ж да фота на паперы, то не дасылаце, калі ласка, ксеракопіі ілюстрацыяў.

Просім сяброў звярнуць увагу на гэтыя просьбы і рэкамендацыі пры супрацоўніцтве з рэдакцыяй «Краязнаўчай газеты». Спадзяемся, нашыя стасункі будуць плённымі і зычлівымі.

Будзем разам рабіць нашу з вамі «Краязнаўчую газету»!



Беларускі народны танец:

каб захаваць, трэба танцаваць!

Беларускі народны танец за сваё багацце, самабытнасць, шматграннасць і непаўторны каларыт з'яўляецца адным з найважнейшых і неад'емных элементаў айчыннага фальклору і ўвогуле нацыянальнай культуры беларусаў. Беларускія народныя танцы напоўненыя ўнутранымі пачуццямі, нацыянальным духам і дынамізмам. Танцавальная спадчына беларусаў характарызуецца яркай сюжэтнасцю: кожны танец нібы распавядае пра жыццё, лёс, працу нашых продкаў.

Разам з тым выкананне беларускіх народных танцаў – складаны напрамак фальклору. Патрабуюцца гады навучання і выканальніцкай практыкі, каб дасягнуць сапраўднага танцавальнага майстэрства. Адначасова заняткі народнымі танцамі – моцны інструмент выхавання нацыянальнай самасвядомасці і

патрыятызму маладога пакалення, які спрыяе захаванню і папулярнасці самабытнай традыцыйнай культуры беларусаў.

У Цэнтры дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі «Ветразь» г. Мінска папулярнасці фальклорнай творчасці і не пасрэдна беларускіх народных танцаў надаецца асаблівая ўвага. Так, ва ўстанове праводзіцца мэтаанакіраваная дзейнасць, адлюстраваная ў раённай адукацыйна-культурнай праграме «Традыцыйная культура і моладзь» на 2015 – 2020 гг., распрацаванай супрацоўнікамі цэнтра пры ўдзеле і падтрымцы ўпраўлення адукацыі, спорту і турызму адміністрацыі сталічнага Кастрычніцкага раёна. Гэтая праграма з'яўляецца першай спробай укаранення ў гарадскую культуру новых сродкаў, метадаў і формаў засваення каштоўнасцяў народнай культуры беларусаў на базе адукацыйна-культурных устаноў аднаго з раёнаў Мінска.

Практычная рэалізацыя вышэйпазначанай праграмы – гэта арганізацыя і правядзенне штогадовага раённага конкурсу беларускіх народных танцаў «Ветразь», што аб'ядноўвае юных выканаўцаў не толькі Кастрычніцкага раёна, але і ўсёй сталіцы і нават краіны.

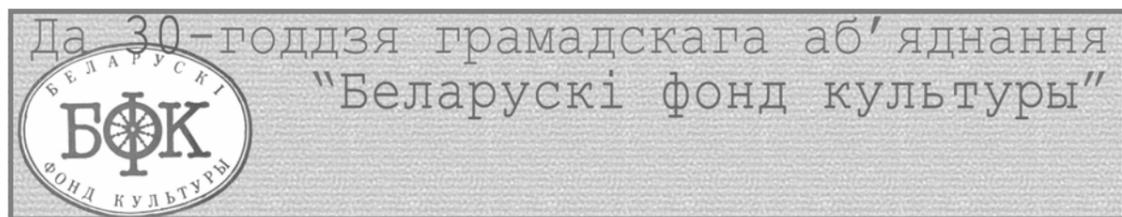
Трэба адзначыць, што суарганізатарамі конкурсу выступаюць адміністрацыя Кастрычніцкага раёна г. Мінска, кафедра этналогіі і фальклору Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў пры ўдзеле грамадскага аб'яднання «Беларускі фонд культуры», прадстаўнікі якіх уваходзяць у аргкамітэт і склад рады экспертаў. Аўтарам ідэі і канцэпцыі, каардынатарам і галоўным рэжысёрам конкурсу з'яўляецца вядомы знаўца беларускага фальклору Мікола Козенка.

Раённы конкурс беларускіх народных танцаў «Ветразь» у 2017 годзе прайдзе трэці раз. Адметнае тое, што колькасць яго ўдзельнікаў з кожным годам

павялічваецца. Так, у 2015 годзе ў конкурсе прынялі ўдзел 20 танцавальных параў, у 2016 іх колькасць была ўжо 64 пары, а сёлета жаданне прыняць удзел у мерапрыемстве выказалі каля 100 танцавальных параў. Пазначаная тэндэнцыя з'яўляецца сведчаннем плённай працы фундатару і арганізатару конкурсу, а таксама павелічэннем зацікаўленасці да беларускіх народных танцаў з боку мастацкіх кіраўнікоў і навучэнцаў. Асаблівасцю канкурсу ў 2017 годзе з'яўляецца тое, што ў асобнай намінацыі будуць прадстаўлены выступленні не толькі танцавальных параў, але і салістаў.

Карыстаючыся магчымасцю, арганізацыйны камітэт запрашае ўсіх зацікаўленых на Трэці адкрыты конкурс беларускіх народных танцаў «Ветразь», каб стаць сведкамі сапраўднага свята танцавальнага майстэрства і традыцыйнай культуры беларусаў. Бо, як адзначыў старшыня грамадскага аб'яднання «Беларускі фонд культуры» Уладзімір Гілеп, «удзельнікі і гледачыя конкурсу, дакрануўшыся да жыватворнай крыніцы народнага мастацтва, вырастуць духоўна багатымі людзьмі і заўсёды будуць несці ў сваёй душы годнасць і прыгажосць культуры свайго народа!».

*Міхась КАМОЦКІ,
метадыст ЦДАДзіМ «Ветразь» г. Мінска*



Сем зборнікаў «Вяртанне» выдадзеныя. А восьмы?

(Заканчэнне. Пачатак у № 12)

А што ж сталася з восьмым выпускам «Вяртання»? Нядаўна ў адной з вядучых мінскіх газет у сувязі з 30-годдзем Беларускага фонду культуры сцвярджалася, што гэтае выданне з друку ўжо выйшла. На жаль, гэта далёка не так. Праўда, выпуск быў складзены яшчэ ў 2002 годзе, у тым жа Скарынаўскім цэнтры, а нанова адрэдагаваны мною і крыху абноўлены гадоў праз дзесяць, ужо ў Інстытуце культуры, дзе я тады па волі дыяспары загадваў і «рэзультывайнай» групай, але ўжо даўно там не працую. Аднак і цяпер рукапіс восьмага зборніка ўсё яшчэ ляжыць у камп'ютарных нетрах таго ж інстытута. Проста на выданне кнігі ўвесь час не знаходзіліся грошы. Праўда, некалькі гадоў сваімі сродкамі абнавіў нас даволі заможны музей, які месціцца ў Мірскім замку. Але потым і ён адмовіўся. Ніякіх вынікаў пакуль што не далі і мае звароты ў больш высокія інстанцыі.

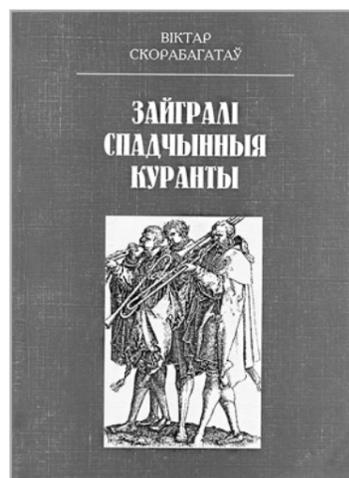
Між тым я перакананы, што якраз восьмы выпуск атрымаўся б найбольш змястоўным і карысным, аказваўся б вельмі патрэбным найперш беларускім пасольствам у замежных краінах. Справа ў тым, што нашы дыпламаты там абавязваюць у дадатак да асноўнай працы яшчэ і адшукваць беларускія рукапісы ў замежных архівах, бібліятэках і музеях. Працэс гэта,

вядома, нялёгка, патрабуе дадатковых прафесійных ведаў і, здаецца (мяркую па прэсе), пакуль што амаль нічога не даў.

Аднак, даведаўшыся пра ўсё сказанае, я пачаў ставіць перад дыпламатамі і іх кіраўніцтвам, а цяпер паўтараю перад чытачамі «Краязнаўчай газеты» істотнае, хоць і крыху наіўнае пытанне: на што цярпліва паўтараць тое, што ўжо кваліфікавана зроблена і абнародавана іншымі, праўда, у адрознай форме, якая патрабуе нескладанай трансфармацыі?! Я маю на ўвазе агромністы, у 27 тоўстых тамоў, даведнік, у якім былі па магчымасці поўна пералічаныя рукапісныя дакументы, якія датычацца гісторыі і культуры Рэчы Паспалітай, але захоўваюцца ў архівах, бібліятэках і музеях вядучых заходнееўрапейскіх гарадоў і былі выяўле-

ныя там па заказе і пад кіраўніцтвам князя Ледахоўскага, паляка па паходжанні і італьянца па месцы жыхарства і працы.

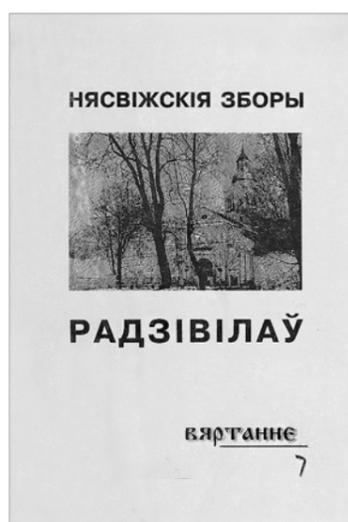
Даведнік ці, калі хочаце, каталог-подзвіг князя Ледахоўскага ўпершыню ўдалося мне пагартаць сярод іншых рарытэтаў у 1990 годзе – у час паездкі ў Рым. Гартаючы даведнік, я прыемна здзівіўся, што ў ім вельмі часта сустракаюцца назвы населеных пунктаў беларускіх зямель і прозвішчы іх жыхароў – грамадскіх дзеячаў, пісьменнікаў. Захацелася такое выданне мець у Скарынаўскім цэнтры, які тады пачаў арганізоўвацца. Але гэта мне аказалася не па кішэні. Толькі амаль праз дзесятак гадоў, калі ў Мінск прыбыў атрымоўваць дыплом доктара honoris causa Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта вя-



«Вяртанне-5»

домы лонданскі мастацтвазнаўца і дабрадзея, а таксама апошні з князёў Мсціслаўскіх і Заслаўскіх і адначасова прафесар некалькіх еўрапейскіх універсітэтаў Анджэй Цеханавецкі, я папрасіў яго ўзбагаціць Скарынаўскі цэнтр даведнікам князя Ледахоўскага.

Праз якіх пару месяцаў усе 27 тамоў ужо стаялі ў кніжнай шафе цэнтра. Да нас пачалі прыходзіць гісторыкі, якія знаходзілі патрэбны ім горадці прозвішча, але пасля гэтага не столькі радаваліся, колькі смуткавалі: не паездзеш ка дзеля разрозненых рукапісаў па чарзе, скажам, у Парыж, Брэмен і Мадрыд. І тады мне прыйшла задума: выбраць адтуль, перакласці і скамановаць усё беларускае для чарговага «Вяртання»! Праз пэўнае Аляксандра Спрычан я пазнаёміўся з яе мужам, гісторыкам і паліглотам Ярашам Малішэўскім. І яны ўдзельнічалі за сціплым ганарар БФК «беларускі» пералік найкаштоўнейшых рукапісаў-дакументаў. Атрымалася звыш ста камп'ютарных старонак, якія тут жа былі зварстаныя ў «Вяртанне – 8», але яны ляжаць, незапатрабаваныя і невядомыя, у адной з шафаў выдавецкага аддзела Інстытута культуры, які неўзабаве можа спыніць сваё існаванне ў рамках аптэмізацыі.



Таму ў заключэнне разважанняў пра незаздросны лёс «Вяртання – 8» я хачу звярнуцца да новага складу камісіі па рэзультывайнасці пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь, якая яшчэ не збіралася на першае пасяджэнне (туды ўваходзіць і прадстаўнік Міністэрства фінансаў), каб яна дапамагла знайсці дабрадзея, які нарэшце фінансаваў бы выданне шматпакутнага і адначасова патрэбнага зборніка хаця б на 16-м годзе яго рукапіснага існавання.

Казаным вышэй я не хачу кінуць важкі камень у адрас папярэдняй камісіі па рэзультывайнасці. На яе пасяджэннях (два разы ў год) мы абмеркавалі не адно важнае пытанне, высачылі не адзін след беларускіх каштоўнасцяў. Паколькі не выходзіў зборнік «Вяртанне», частку новай інфармацыі я выкарыстоўваў у сваіх артыкулах для газеты «СБ. Беларусь сегодня», на аснове якіх там жа паўстаў зборнік «Белорусские сокровища за рубежом» (2009).

А пасля запозненага выдання зборніка «Вяртанне – 8» на чарзе можа стаць наступнае «Вяртанне – 9», куды бачацца ўключанымі артыкулы (свае, а таксама беларускіх і замежных калег) пра каштоўнасці, якія могуць быць вернутыя ў Беларусь суседнімі краінамі без асаблівых спрэчак – як вывезеныя часова, для ўратавання ад ворага ў час Першай і Другой сусветных войнаў, а таксама паўстанняў. Тым больш, калі вядомы іх каталогі і месцы цяперашніх захаванняў.

Работы ўперадзе багата. І я асабліва спадзяюся тут на дапамогу з боку навукоўцаў і студэнтаў гістарычнага факультэта БДУ, супрацоўнікаў нацыянальных музеяў.

*Адам МАЛЬДЗІС,
ганаровы старшыня
ГА «Міжнародная
асацыяцыя беларусістаў»*



Пры канцы 1980-х гг. мінскае выдавецтва «Мастацкая літаратура» выдала ўнікальную на той час (ды ў на дзесяцігоддзі наперад) кнігу маскоўскага прафесара Аляксея Каўкі «Тут мой народ», што мае падзаглавак «Францішак Скарына і беларуская літаратура XVI – пачатку XX стст.». Неўзабаве ў лонданскім часопісе «Голас Часу» (№ 5 (8), 1990 г.) з'явіўся артыкул беларускага даследчыка і выдаўца Юрыя Весялкоўскага. Сёння мы прапануем урывак аднаго раздзела названай кнігі, а напачатку друкуем вытрымку з артыкула сп. Весялкоўскага (тэксты пададзеныя з адаптацыяй да сучаснай граматыкі).

«Тут мой народ». Пад такім заглаўкам у выдавецтве «Мастацкая літаратура» паказалася на свет у 1989 годзе кніжка пра прасветніка-гуманіста Францішка Скарыну. Кніжка напісаная на аснове вывучэння тэкстаў Скарынавых выданняў, а таксама малавядомых архіўных крыніцаў. У ёй гаворыцца пра ўплыў Скарынавых выданняў на нацыянальна-культурнае адраджэнне беларускага народа наступных стагоддзяў. Кніжка змяшчае багаты гістарычны матэрыял не толькі пра Скарыну, але згадвае яго эпоху і пазнейшыя стагоддзі. Аўтарам кніжкі з'яўляецца Аляксей Каўка, кандыдат гістарычных навук (доктар філалагічных навук (1991). – «КГ»).

Цікава тое, што аўтар пісаў гэтую кніжку ў той час, калі не было ніякай надзеі на яе выданне, калі беларуская мова з кожным годам праслабавалася, заміралі і ўсякія нацыянальныя праявы караліся. Але аўтар кнігі «Тут мой народ» верыў не ў смерць, а ў жыццё беларускай мовы, у яе новае адраджэнне і таму пісаў, напісаў і выдаў сваю гістарычную працу.

Я тут аддам слова беларускаму навучоўцу Генадзю Кахановічу, чалавеку, які лепш знае аўтара і абставіны таго часу. Таму паслухаем, што ён піша: «І вось новая кніга «Тут мой народ». Хіба можна было думаць пра яе выхад некалькі гадоў назад? Нізашто. Першы найлепшы рэдактар тут жа адмеў бы яе з парога. І ўсё ж людзі верылі і спадзяваліся, што такі дзень надыйдзе. Да гэтай шчаслівай часіны рыхтаваліся задоўга. Я не ведаю, колькі гадоў аддаў сваёй кнізе Аляксей Канстанцінавіч Каўка, ствараючы каштоўную панараму духоўнага станаўлення і развіцця нашай нацыянальнай самасвядомасці, ля вытокаў якой стаяў Францішак Скарына. Вось і кніга вельмі дарэчы: як мы дагэтуль дажылі і не замерлі. Алгебра нашага жыцця! Кніга Аляксея Канстанцінавіча Каўкі настолькі ўніверсальная па сваёй задуме і выкананні, што часам задумаешся: а ці не ўзяць нам яе ў якасці курса беларусазнаўства, бо калі яшчэ з'явіцца кнігі такога ўзлету думкі і пачуцця».

Беларуская грамадскасць павінна быць удзячна кандыдату гістарычных навук Аляксею Каўку за яго кнігу, якая з'явілася ў часе нацыянальнага прабуджэння нашага народа і няменш у будучыні яна паслужыць дапаможнікам не аднаму даследчыку аб Ф. Скарыну. Беларусы патрабуюць больш такіх кніжак, і яны спадзяюцца, што гэтая кніга аб Скарыну не будзе апошняй кнігай гісторыка А. Каўкі ды паслужыць прыкладам для другіх беларускіх гісторыкаў стварыць нешта падобнае на ўзор «Тут мой народ».

Юры ВЕСЯЛКОВСКИЙ,
г. Лондан

Няма Прароку месца...

(Праблема ўплываў)

Там відаць, хто чаго варт. Хто змагаўся за волю нацыі, за родную краіну, а хто прадаваў за золата і дыяменты роднага брата і родную старонку.

У. Галубок.
Сляды старыны

Не адразу справа Скарыны знайшла прадаўжальнікаў. Дый сам Пачынальнік, відаць, у сябе на радзіме не знайшоў таго прызнання, на якое заслугоўваў. Прычына тут, пэўна, не ў адным вынішчальным пажары, што ў 1530 г. спаляліў добрую палавіну Вільні і, мажліва, Скарынаву друкарню. Было няма і іншых, цяпер кепска вядомых ці зусім невядомых абставін, якія зававалілі, а потым і прыпынілі на цэлае паўстагоддзе першыя, як жа абяцальныя крокі беларускага кнігадруку.

Пачнём з лічбавых параўнанняў. За два гады (1517 – 1519) побыту ў Празе Скарына выдрукоўвае 23 кнігі агульным памерам звыш тысячы двухсот (1210) аркушаў. Крыху больш часу занялі вілен-

скія кнігадрукі – нешта каля трох гадоў (1522 – 1525) пры агульным выніку значна сціплейшым: 3 кнігі – 780 аркушаў. Выходзіць, што «свае» сцены, калі трымацца толькі статыстыкі, памагалі слабеі, чым «чужыя». Хаця лічбы самі па сабе мала што гавораць і не ў стане раскрыць спрыяльна і неспрыяльна акалічэнні на шляху Скарынавага пачынання. Як там ні было, а на «Апостале» ў 1525 г. спыняецца выдавецкая дзейнасць Скарыны, хоць яшчэ з дзясятка гадоў ён так ці іначай будзе найцяснейшым чынам звязаны з Вільняй.

У 1529 г. Скарына, як сведчыць актывы запіс у Літоўскай Метрыцы, быў вымушаны праз суд адстойваць сваю сямейную маёмасць – дом каля гарадскога рынку, спадчынную ўласнасць жонкі Маргарыты (удава па віленскім райцы Юрыю Адверніку). Вясной наступнага, 1530 г., доктар Скарына адбывае кароткае падарожжа ў недалёкі ад Вільні Каралевец (Кёнігсберг), дзе ад тамтэйшага прускага герцага Альбрэхта спа-

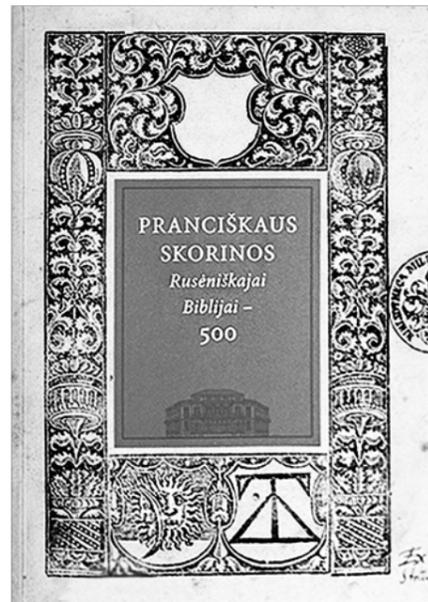
знаў адначасна і міласць, і гнеў (як яно звычайна здараецца з герцагамі ды каралямі). Напачатку прускі гаспадар выказаў высокае захапленне здольнасцямі і адукаванасцю беларускага гасця, што пацвердзіў у рэкамендацыйным лісце да віленскага ваяводы Гаштольда (16 мая 1530 г.). І ледзь не тут жа, услед, у другім пасланні таму самаму адрасату (26 мая) герцаг абурэецца на Скарыну і дамагаецца звароту да Каралеўца «тайна» зведзеных віленскім доктарам (мо'хучэй падахвочаных ехаць разам з ім) двюх асоб: іудзея-лекара і друкара. Пяць гадоў як сціхла друкарня ў слаўным месце Віленскім. І вось гэтая таямнічая згадка аб невядомым друкару ў таварыстве нашага кніжніка... Безумоўна, драбніца гэтая гаворыць пра тое, што кніжны клопат не пакідаў рупнай натуре першадрукара і тады, калі друкарня ў Вільні бяздзейнічала або ўжо не існавала.

Аляксей КАЎКА,
г. Масква

(Працяг артыкула будзе)

Новае выданне пра Скарыну і яго Біблію

28 сакавіка ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа НАН Беларусі адбылася прэзентацыя кнігі ««Рускай Бібліі» Францыска Скарыны – 500 гадоў» («Pranciškiaus Skorinos „Rusenskaikai Biblijai“ – 500»), выдадзенай Бібліятэкай імя Урублеўскіх Літоўскай акадэміі навук пад рэдакцыяй Сігітаса Нарбутаса. Яе аўтарамі з'яўляюцца прызнаныя аўтарытэты ў галіне гісторыі Вялікага Княства Літоўскага, гісторыі кнігі, літаратуры і мовы, якія прадстаўляюць розныя еўрапейскія краіны: Сігітас Нарбутас, Дайва Нарбутэне, Сяргеюс Цемчынас, Рыма Цыцэнене (Літва), Пётр Войт, Ілля Лямешкін (Чэхія), Аляксандр Груша (Беларусь).



Кніга змяшчае ўнікальны ілюстрацыйны матэрыял амаль з 30 бібліятэк, архіваў і музеяў Літвы, Беларусі, Чэхіі, Аўстрыі, Германіі, Даніі, Італіі, Латвіі, Польшчы, Расіі і Францыі. І ўсё ж галоўная перавага кнігі заключаецца ў яе змесце. Як выданне, разлічанае на шырокае кола чытачоў, яно не пазбаўленае паўтараў вядомых фактаў, што тычацца біяграфіі, дзейнасці і творчасці Францыска Скарыны. Але ад іншых падобных выданняў гэтую кнігу адрознівае вялікі аб'ём новых кантэкстаў, тэмаў, фактаў і прафесійных меркаванняў, якія маюць высокую ступень верагоднасці. Вось некаторыя з іх. Пражскія выданні Скарыны значна пераўзыходзяць чэшскія выданні таго часу. Вырашальны ўплыў на Скарыну ў пытанні ўсходнеславянскай адаптацыі Бібліі маглі аказаць бенедыктынцы, а менавіта манастыр «Na Slovanech» у Празе (у ім праводзілі літургію на славянскай мове, мелася вялікая бібліятэка, дзе захоўваліся помнікі славянскай пісьменнасці). Выказана меркаванне аб лакалізацыі месца, дзе ў Празе Скарына друкаваў свае кнігі. На падставе новых звестак абгрунтоўваецца меркаванне, што менавіта Скарына заклаў Каралеўскі сад у Празе. Прыводзяцца невядомыя да гэтага звесткі аб коле кантактаў Скарыны ў чэшскай сталіцы, яго дзецях – Францыску (загінуў пад час пажару ў Празе ў 1541 годзе) і Сімяоне.

Новымі па тэматыцы з'яўляюцца раздзелы, прысвечаныя памяці пра Скарыну ў Беларусі, Літве і Чэхіі ў XX – XXI стагоддзях.

Кніга паслужыць своеасаблівым каталогам да выстаўкі, прысвечанай 500-годдзю выхаду ў свет першай кнігі «Рускай Бібліі» Францыска Скарыны. Выстаўка адкрыецца ў Бібліятэцы імя Урублеўскіх Літоўскай акадэміі навук у красавіку гэтага года. Планаецца, што выстаўка будзе экспанавана таксама і ў Полацку 24–25 мая пад час правядзення там Цэнтральнай навуковай бібліятэкай імя Якуба Коласа НАН Беларусі сумесна з іншымі суарганізатарамі Беркаўскіх чытанняў.

У рамках прэзентацыі адкрылася кніжная выстаўка «Спадчына Францыска Скарыны: погляд праз 500 гадоў». На выстаўцы прадстаўлены факсімільныя кнігі Францыска Скарыны, арыгінальныя выданні яго паслядоўнікаў, а таксама дасягненні айчынага скарыназнаўства апошняга стагоддзя. Экспазіцыя ўтрымлівае легендарны зборнік «400-лецце беларускага друку», выдадзены Інстытутам беларускай культуры ў 1926 годзе, арыгінал «Гісторыі беларускай (крыўскай) кнігі» Вацлава Ластоўскага і ўнікальную брашуру «Мова выданняў Францішка Скарыны» Язэпа Воўка-Левановіча з дарчым надпісам іншаму мовазнаўцу Канстанціну Пушкарэвічу. Змяшчаюцца матэрыялы і сёлетніх юбілейных выданняў. Асобны стэнд прысвечаны пачатку кірылічнага кнігадрукавання ва Усходняй Еўропе. Жамчужыны выстаўкі – віленскія кірылічныя выданні XVI стагоддзя з друкарскага дома Мамонічаў. Акрамя таго, на выстаўцы экспануюцца іншыя творы аўтараў, якія прэзентуюць выданне.

Паводле інфармацыі арганізатараў



Сігітас Нарбутас, Сяргеюс Цемчынас,
Аўдрыс Аўтанайціс, Ілля Лямешкін



Дзень праваслаўнага слова на Дзятлаўшчыне

Якім бы цяжкім ні быў гістарычны шлях развіцця бібліятэк, усё ж такі першачатковая аснова – несці разумнае, добрае, вечнае – застаецца для іх актуальнай і сёння.

З 2008 года асаблівую ўвагу бібліятэкі Дзятлаўскага раёна надаюць духоўнаму выхаванню насельніцтва. Штуршком да гэтага стала раённая праграма «Пагадненне аб супрацоўніцтве паміж Рэспублікай Беларусь і Беларускай Праваслаўнай Царквой у Дзятлаўскім раёне», якая прадугледжвае каардынацыю іх дзейнасці па розных напрамках культурнага і духоўнага развіцця нашага грамадства, духоўнага адраджэння нацыі. Бібліятэкі арганізавалі сваю працу ў рамках раённай бібліятэчнай праграмы «На шляху да духоўнасці».

У бібліятэках раёна стаў традыцыйным Дзень праваслаўнай кнігі, які ладзіцца з мэтай далучыць людзей да хрысціянскіх каштоўнасцяў, якія дапамагаюць развівацца духоўна. Гэтая імпрэза – прызнанне вялікага значэння духоўнай літаратуры ў маральным выхаванні людзей, у далучэнні іх да тысячагадовай хрысціянскай традыцыі. У 2015 годзе мерапрыемства было прымеркаванае да 1000-годдзя спачыну святога роўнаапостальнага князя Уладзіміра – хрысціцеля Русі. Легася Дзень праваслаўнай кнігі быў прысвечаны памяці свяціцеля Лукі, архіепіскапа Сімферопальскага і Крымскага.

Сёлета адзначецца 500-годдзе беларускага кнігадрукавання. 10 сакавіка 2017 года на базе Дзятлаўскай раённай бібліятэкі прайшоў семінар бібліятэчных работнікаў «Духоўна-маральнае выхаванне карыстальнікаў у сучасным бібліятэчным асяроддзі». Праграма семінара ўключала і правядзенне Дня праваслаўнай кнігі. На пачатку імпрэзы

ўдзельнікі прагледзелі гістарычны відэаэкскурс па гісторыі беларускага кнігадруку. Літаратурна-музычная кампазіцыя «Шлях да храма» была прысвечаная 700-годдзю з часу заснавання і 25-годдзю адраджэння Навагрудскай епархіі. Прысутныя даведаліся пра гісторыю ўтварэння Навагрудскай епархіі, праваслаўных храмаў Дзятлаўшчыны. Супрацоўнікі аддзела бібліятэчнага маркетынгу зацягвалі ўвагу на гісторыі храма Праабражэння Гасподняга ў Дзятлаве, расказалі пра аднаго з яго настаяцеляў – айца Іаана (Жомара). З прывітальнымі словам да прысутных звярнуўся благачынны цэркваў Дзятлаўскай акругі протаіерэй Мікалай (Пінчук). Да імпрэзы супрацоўнікі бібліятэкі падрыхтавалі выстаўку-агляд праваслаўных кніг «Цуды праваслаўя».

стаяцель Нагародавіцкай царквы іерэй Іаан (Яровіч), мясцовая паэтка Вера Хрышчановіч, навучэнцы Гезгалаўскай сярэдняй школы. Дачыненства была падрыхтаваная выстаўка «Свет праваслаўнай кнігі».

Дварэцкая сельская бібліятэка сямейнага чытання ладзіла Дзень праваслаўнай кнігі пад назвай «Бескорыстнай глыбокай любовью научи меня, Боже, любить». Прайшла сустрэча са святаром, які расказаў пра асновы праваслаўнай веры і пра кнігі, якія варта прачытаць кожнаму праваслаўнаму хрысціянину. Наведнікі імпрэзы паглядзелі фільм аб бессмяротнасці чалавечай душы, а цягам дня бібліятэкарка знаёміла іх з літаратурай, прадстаўленай на кніжнай выстаўцы «Праз кнігу – да духоўнасці».



У Дварэцкай сельскай бібліятэцы

скай бібліятэкі са словамі прывітання звярнуўся настаяцель храма святых апосталаў Пятра і Паўла вёскі Вензавец іерэй Іаан (Кісель). Ён адзначыў, што ў наш час існуе мноства разнастайнай літаратуры, але кожны праваслаўны чалавек павінен імкнуцца чытаць тыя кнігі, якія духоўна і маральна яго ўзбагачаюць.

Метадысты Дзятлаўскай раённай бібліятэкі сумесна з бібліятэкаркай Аленай Каспаровіч правялі імпрэзу «Шлях да храма», на якой прадставілі відэапрэзентацыю аб праваслаўнай кнізе і Францыску Скарыну. Прысутныя пачулі цікавыя звесткі аб Навагрудскай епархіі, храмах Дзятлаўшчыны і святарах. Напрыканцы сустрэчы наведнікі пазнаёміліся са старадаўнімі богаслужэбнымі кнігамі і сучаснай праваслаўнай літаратурай на выстаўцы, арганізаванай місіянерскім аддзелам Навагрудскай епархіі. У бібліятэцы таксама дзейнічала кніжная выстаўка «Духоўнасць – асяродак жыцця».

З самых старажытных часоў чалавек імкнуўся спазнаць ісціну, атрымаць адказ на сакраментальнае пытанне: «Як жыць?».

Адказ на яго ёсць у Бібліі, ды і ўся праваслаўная літаратура вучыць нас жыць па законах Божых. Да Дня праваслаўнай кнігі Казлоўшчынская гарпясляковая бібліятэка – цэнтр агульнадаступнай інфармацыі арганізавала ўрок духоўнасці для вучняў 7-8 класаў мясцовай школы, прысвечаны 500-годдзю беларускага кнігадрукавання і 700-годдзю Навагрудскай епархіі. Была падрыхтаваная выстаўка-парада «Научи меня, Боже, любить», паказаная відэапрэзентацыя «Навагрудская епархія». Да вучняў звярнуўся протаіерэй Георгій (Ярмоліч). Ён пазнаёміў прысутных са старымі кнігамі, якім ужо больш за сто гадоў, расказаў пра тое, як важна чытаць хрысціянскую літаратуру.

Духоўная літаратура запатрабаваная сярод нашых чытачоў. У гэтым, безумоўна, заслуга плённага супрацоўніцтва храма душы – царквы, і храма кнігі – бібліятэкі.

Святлана СЕРБІН, загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу Дзятлаўскай раённай бібліятэкі



Выступае а. Іаан (Кісель)

Сёлета Дзень праваслаўнай кнігі адбыўся ў многіх бібліятэках Дзятлаўскага раёна. У Гезгалаўскай сельскай бібліятэцы – цэнтры экалагічнай культуры ён прайшоў пад назвай «За веру Хрыстову жизнь отдавшие...». На сустрэчу былі запрошаныя на-

пад час правядзення Дня праваслаўнай кнігі да карыстальнікаў Вензавецкай сель-

Пастар на веласіпедзе

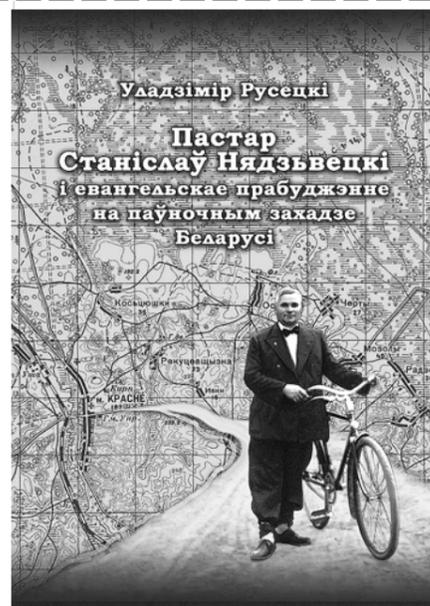
У сакавіку ў Ліцвінскім клубе ў Мінску адбылася прэзентацыя кнігі Уладзіміра Русецкага «Пастар Станіслаў Нядзвецкі і евангельскае прабуджэнне на паўночным захадзе Беларусі». Гэтае духоўна-асветніцкае выданне накладам 400 асобнікаў выйшла ў выдавецтве «Пазітыў-Цэнтр».

Ідэя стварэння кнігі з'явілася ў 1990-я гады на чарговым юбілеі царквы хрысціянства ў веры евангельскай у вёсцы Краснае Маладзечанскага раёна. Аўтар даведаўся пра многіх рупліўцаў на ніве хрысціянства, часта гучала імя С. Нядзвецкага (1890 – 1943?). І У. Русецкаму захацелася больш даведацца, хто гэты пастаянна ўзгадваюць Нядзвецкі? Увечары таго ж дня быў складзены падрабязны пісьмовы план гістарычнага даследавання і вызначаны крокі па яго рэалі-

зацы. Але пачаў даследаванне толькі праз паўтара дзясятка гадоў.

У працы над кнігай аўтару дапамагалі жонка Тацяна і брат Сяргей. Спадар Уладзімір выказвае падзяку рэктару Тэалагічнага інстытута хрысціянства веры евангельскай Сяргею Паднюку, які ўсяляк спрыяў яго працы ў архівах Беларусі і Польшчы. Шмат гадзінаў даследчык працаваў у Нацыянальным гістарычным архіве Рэспублікі Беларусь, Дзяржаўным архіве Мінскай вобласці, Маладзечанскім дзяржаўным архіве, Архіве новых актаў у Варшаве. Таксама У. Русецкі размаўляў з доўгажыхарамі вёскі Краснае і запісваў іх успаміны.

Рэцэнзент кнігі – кандыдат гістарычных навук Юры Бачышча, рэдактар – кандыдат гістарычных навук Андрэй Унучак. Дызайн вокладкі з густам



зробіў мастак Валеры Козел. Усе вышэйзгаданыя асобы прынялі ўдзел у першай прэзентацыі кнігі. На імпрэзе прысутнічалі сябры Ліцвінскага клуба з розных гарадоў Беларусі і госці з Чэхіі.

Аляксей ШАЛАХОЎСКІ, г. Мінск



Выстаўка кірмаш «Свет праваслаўя» ў Дзятлаўскай раённай бібліятэцы



Мой род – мая радзіма

Летапіс царквы і род святароў

«Ёсць кнігі, прачытаўшы якія, задумваешся: а што зрабіў ты?» – гэтак пачаў чарговую сутрэчу з цыкла прэзентацыяў краязнаўчай літаратуры ў своеасаблівай «краязнаўчай гасцёўні» галоўны рэдактар нашай газеты Уладзімір Гілеп. А таксама згадаў выпадак са свайго жыцця – з часоў ваеннага маленства, калі ў 1942 годзе яго пахрысцілі разам з вялікаю гру-

Сапраўды, невялікае паводле аб'ёму і накладу выданне – багатае на звесткі, на фактуру, дае шмат матэрыялу для роздуму. Кніга «Летапіс Іаана Прадцечанскай царквы сяла Блячын Мінскай епархіі Слуцкага павета» выйшла летась накладам усяго 100 асобнікаў. Ініцыятарамі выдання сталі Музей гісторыі Ключчыны, краязнаўца, музейшчык Андрэй Блінец, дапамаглі ім супрацоўнікі выдавецтва мінскага Свята-Петра-Паўлаўскага сабора Георгій Гаховіч, Лідія Кулажанка і Уладзімір Кулажанка. Прысвечанае выданне светлай памяці краязнаўцы Мікалая Георгіевіча Хільтова (1941 – 2016).

Нашыя сталыя чытачы, мабыць, памятаюць артыкулы сп. Блінца пра царкву ў сяле Блячын (цяпер гэта вёска Садовая ў Клецкім раёне), а таксама артыкулы сп. Хільтова пра род праваслаўных святароў Хільтовых, які быў пароднены з маці Максіма Багдановіча і з акадэмікам Яўхімам Карскім. Іншым жа прапануем пагартыць падшыўку нашай газеты за 2015 г.

На сустрэчу ў гасцінны Музей Максіма Багдановіча 30 сакавіка завіталі тыя, хто спрычыніўся да выдання кнігі, зацікаўленыя ў вывучэнні царкоўнай гісторыі Беларусі, а таксама родныя М. Хільтова.

Агульную танальнасць сустрэчы задавала песня Сяргея Новіка-Пеюна «Не гудзе зялёная дуброва», што прагучала перад пачаткам. Ёсць у ёй жыццесцвярджалны фінал, што пасля ўсіх нягодаў «загудзе нам новая дуброва ў новай славе, велічы, красе». Такі свядомасць людская адраджае памяць пра хрысціянскі і гра-

мадзянскі подзвіг святароў Хільтовых, як адраджаецца і старадаўні храм у Блячыне/Садовой. (Дарэчы, на вокладцы кнігі змешчаны малюнак Блячынскай царквы, зроблены Сяргеем Міхайлавічам у 1926 годзе.)

Даследчыца Л. Кулажанка распавяла аб гісторыі стварэння кнігі. Рэч у тым, што ў маі 1867 года быў прыняты Указ Мінскай духоўнай кансісторыі аб увядзенні царкоўных летапісаў. Былі распрацаваныя адпаведныя Правілы, згодна з якімі вызначаўся прыкладны змест і структура царкоўнага летапісу. У кожным жа рэгіёне летапісанне мела свае асаблівасці, адлюстроўвала факты і падзеі мясцовага царкоўнага і грамадскага жыцця. Так менавіта прыходскае духавенства становілася гісторыкам сваіх прыходаў. І ў летапісах знаходзілі адлюстраванне звесткі пра стыхійныя бедствы, адметныя

для рэгіёна падзеі. У гістарычнай частцы ў адвольнай форме падаваліся гісторыя прыхода, да пачатку летапісання; зазвычай прыводзіліся звесткі пра заснаванне храма, яго фундатараў, пра мясцовашанаваныя святыні і падобнае. Былі і апісанні вёсак, што ўваходзілі ў прыход, прыпісных цэркваў і капліцаў. У другой, асноўнай летапіснай, частцы звесткі выкладаліся адпаведна структуры летапісу, па гадах. Апроч іншага тут фіксаваліся стасункі з дзяржаўнымі і царкоўнымі ўладамі, прастольнымі святымі, змены ў царкоўным актыве. У раздзеле «Аб прытчы» падаваліся біяграфічныя звесткі святароў і царкоўнаслужыцеляў; раздзел «Аб прыходзе і прыходжаных» апісваў стан і змены рэлігійна-маральнага стану жыхароў, іх стаўленне да Царквы. Шмат увагі



Л. Кулажанка

надавалася ўплыву на прыходжаную значных гістарычных падзеяў (прыкладам, руска-японскай вайны, рэвалюцыяў 1905 – 1907 і 1917 гадоў, польскай і нямецкай акупацыяў). У раздзеле «Аб прыродных з'явах» апісваліся значныя прыродныя і астранамічныя з'явы, ураджай, кошта на асноўныя прадукты харчавання; апошні раздзел «Агульныя звесткі» меў статыстыку па нараджальнасці і смяротнасці, колькасці вячаннаў і адпяванняў. Як бачым, царкоўны летапіс – каштоўная крыніца па краязнаўстве.

Летапіс Блячынскай царквы, зазначыла спн. Кулажанка, быў ледзьве не страчаны. У Музеі гісторыі Ключчыны захавалася толькі фотакопія (і тое пачынаецца з 1903 года). Даследчыца заклікала прысутных па магчымасці пацікавіцца летапісамі цэркваў тых мясцінаў, адкуль паходзяць яны або продкі.

У сувязі з гэтым Анатоль Бутэвіч зазначыў, што варта заняцца вывучэннем ацалелых летапісаў і іх зборам у адпаведных месцах: раённыя краязнаўчыя музеі, архівы епархіяў і пад.

Суправаджалася сустрэча фрагментамі радыёперадачы «Святло душы» (вядучая журналістка Людміла Мікатовіч) і перадачы Белтэлерадыёкампаніі, БТ-1 і ВоентВ «Крестный путь». Прысутныя пачулі М. Хільтова, Валянціну Гаховіч, А. Блінца, пабачылі дакументальную рэканструкцыю падзеяў Вялікай пятніцы 1944 года, калі былі арыштаваныя айцы Мікалай і Георгій Хільтовы, пазнаёміліся з лістамі С. Новіка-Пеюна, які стаўся адным з апошніх, хто бацьку святароў і іх матушак жывымі ў канцлагеры Калдычэва.

Па сканчэнні імпрэзы ўдава М. Хільтова, Ала Мар'янаўна, шчыра падзякавала арганізатарам і выдаўцам за памяць пра яе мужа і ягоных продкаў, за расповед пра гісторыю царквы, што зніталася з людскімі лёсамі. І ўвогуле ўся імпрэза адышла да яшчэ аднае рубрыкі нашай газеты – «Будзем памятаць мы...». ...будуць помніцы і нас – каб не згубіцца ў бураломнай віхуры часу.

Уладзімір ПУЧЫНСКІ,
фота аўтара

Ад рэдакцыі. Наперадзе – новыя сустрэчы з краязнаўцамі і іх выданнямі. Наступная – у маі. Сачыце за абвесткамі ў газеце і на сайце, а таксама завітайце на імпрэзы.



А. Хільтова

паю дзетак (казалі старэйшыя, што вандроўныя манахі-місіянеры з Жыровіцкага манастыра). Той выпадак забыўся, бо па вайне падобныя ўчынкі не ўхваляліся савецкаю ўладаю (асабліва калі бацька – вайсковец, камуніст). Але колькі гадоў таму пры выпадковай сустрэчы Уладзіміру Аляксандравічу пратое нагадала адна з ахрышчаных тады дзяўчынак... Хто яны былі, адкуль? Даследчыца Лідзія Кулажанка мяркуе, што гэта маглі быць вядомыя місіянеры архімандрыт Серафім (Шахмуць) са святаром Рыгорам (Кударэнкам).



Абмеркаванне пад час сустрэчы

Смалакурня ў Косаве

3 гісторыі лесахімічнага промыслу на Івацэвічыне

Дарога ад маёй роднай вёскі Заполле да недалёкага Косава заўсёды вабіла яшчэ з дзяцінства. Яна захапляла і адзнакамі старасветчыны: глыбокімі ямамі, дзе некалі капалі гліну для цагельні, шэрымі плітамі-камянямі на могілках даўно зніклага паселішча, а бліжэй да Косава – закінутымі яўрэйскімі могілкамі. І калі ўрэшце шаша выбягала з цёмнага густога лесу на прастор, то яшчэ раз здзіўляла незвычайным відовішчам: на невялікай лясной палянцы ўзвышалася вежа-печ, да верху якой па драўляным насціле на рэйках рухалася ваганетка з бурымі хваёвымі карчамі. Гэта была смалакурня, і кожнага, хто праходзіў ці праязджаў міма, абдаваў густы водар смалы, шкіпінару, драўнянага вугалю. Прыемны пах! І, казалі, карысны для слабых лёгкіх. Нездарма даўней косаўскія яўрэі ладзілі арэлі ў блізкіх ад смалакурні соснах, гушчаліся і нібы купаліся ў здаровым смалістым паху.

Цяпер смалакурня ў Косаве – рарытэт, адзіная на ўсю акругу. Выходзіць, трэба, пакуль не позна, браць яе пад ахову дзяржавы. Тым болей, што ў рэгіёне адбываецца сапраўдны турыстычны бум, звязаны з аднаўленнем сядзібы Тадэвуша Касцюшкі і Косаўскага палаца-паркавага ансамбля.

Чаму б не ўключыць у турыстычны план айчынных і замежных гасцей Беларусі наведванне і гэтага збудавання? Бо знікне смалакурня – і адыдзе ў нябыт гаспадарчая дзейнасць людзей, звязаная з гонкай дзёгцю, шкіпінару, выпальваннем вугалю, вываркай паташу. А гэтым промыслам не адно стагоддзе.

Пяршыя згадкі пра лесахімічную вытворчасць у нашай мясцовасці (у прыватнасці, пра здабыванне дзёгцю, які выкарыстоўваўся ў гарбарстве, пры вырабе сырамятнай скуры, для змазкі калёсаў) адносяцца да XVI ст. У «Пісцовай кнізе былога Пінскага староства» за 1561 г. згадваюцца ўрочышчы Дзягцярыя ў вёсках Бабровічы і Вяда. І да гэтага часу захаваліся назвы, якія сведчаць, што некалі на тэрыторыі нашага раёна існавалі промыслы па вытворчасці паташу, дзёгцю, смалы, вугалю. Гэта тапонімы Буда, Паташня, Дзягцярыя, Смольня і вытворныя ад іх назвы ў вёсках Аброва, Була, Гошча, Гутка, Ёдчыкі, Заполле, Козікі, Корачын, Магіліцы ды інш. У «Ведамасці Гродзенскага губернскага статыстычнага камітэта» за 10 верасня 1837 г. пра колькасць і кошт тавараў, правезеных па

Агінскім канале і Шчары, паведамляецца, што з прыстані ў Целяханах адпраўлена 702 бочкі паташу на суму 7 070 рублёў, а ў Дабромыслі пагрузілі на лодкі драўніннага вугалю 224 пуды коштам 172 рублі. Вывозілі таксама смалу, пілаваны лес, лес-кругляк, дошкі, клёпкі, гонты, дражку. З-за мяжы прывозілі жалеза і вырабы з яго, сельскагаспадарчыя прылады і прыстасаванні, упрыгожанні з каштоўных металаў, шоўк, віно, прыправы.

Паводле дадзеных, што прыведзеныя ў кнізе «Торговля и промышленность Европейской России» за 1903 г., Беларусь з'яўлялася галоўным пастаўшчыком драўніннага вугалю на металургічныя прадпрыемствы царскай Расіі. Яго вывозілі ў Маскву, Санкт-Пецярбург, Рыгу, Адэсу, Мікалаеў, Палтаву, а таксама ў Польшчу і інш., – усяго 645 тысячаў пудоў. Дарэчы, каб атрымаць якасны вугаль, патрэбны быў лес не маладзейшы за 50 гадоў. Можца сабе ўявіць, колькі хваёвага лесу вырубалі на патрэбы металургіі.

Алесь ЗАЙКА,
в. Заполле Івацэвіцкага раёна
(Заканчэнне артыкула ў наступным нумары)



Каб шанавець памяць пра сваіх герояў

Надышоў час, калі ніводзін з тых беларусаў, якія лічаць сябе патрыётамі, ужо не можа не ведаць нашых землякоў, якія аддавалі свае жыцці, каб мы мелі сваю незалежную і вольную Дзяржаву. Але як, калі і дзе можна аддаць пашану героям, каб яна была па-сапраўднаму вартая памяці гэтых мужных людзей?

Да прыкладу возьмем паўстанне 1863 – 1864 гг. Мэце папулярнага ведаў пра яго гісторыю і ўдзельнікаў павінна служыць новая кніга доктара гістарычных навук, прафесара Віктара Шведа «Рэквіем паўстанцам 1863 – 1864 гг. (Гродзенская губерня)».

Каардынатар гэтага выдавецкага праекта Вольга Сямашка адзначыла: «Кніга доктара гістарычных навук, прафесара Віктара Шведа «Рэквіем паўстанцам 1863 – 1864 гг. (Гродзенская губерня)» вельмі важная па некалькіх прычынах. Па-першае – у ёй сабраная інфармацыя пра лёс паўстанцаў і іх камандзіраў Гродзенскай і суседніх з ёй губерняў, у кнізе таксама распавядаецца, як інсургенты рыхталіся да паўстання, складзеныя спісы ўдзельнікаў баёў з расійскімі войскамі, спісы забітых і пахаваных паўстанцаў.

Па-другое, у кнізе пазначаныя месцы, звязаныя з падзеямі 1863 – 1864 гг., куды можна будзе накіравацца, каб наведаць памятных мясціны і магілы герояў, іншыя малавядомыя шырокаму чытачу звесткі. У кнізе будзе асобны артыкул, прысвечаны правадыру паўстання Кастусю Каліноўскаму (пад назвай «Кароль Літвы») і аднаму з кіраўнікоў Віктару Старжынскаму. Думаю, кніга стане добрым падарункам для ўсіх, хто цікавіцца драматычнымі акалічнасцямі паўстання 1863 г.».

Гэтую ініцыятыву неабякавых да памяці герояў Бацькаўшчыны людзей падтрымала грамадская культурніцкая кампанія «Будзьма беларусам!», а таксама арганізатар беларускамоўных паб-квізаў Алесь Мазанік. Сродкі на яе выданне збіраюцца на краўндфандынгавай платформе talaka.by. Ініцыятары яе заклікаюць усіх беларусаў, неабякавых да нашай мінуўшчыны, далучыцца да ажыццяўлення праекта.

Адной з мэтай кампаніі па зборы сродкаў на выданне кнігі

В. Шведа стала знаёмства зацікаўленых маладых беларусаў з мясцінамі, якія памятаюць гераізм нашых землякоў у змаганні за незалежнасць краіны.

І першым падарожжам да гэтай мэты стала наведванне вёскі Плябань, што ў Маладзечанскім раёне. Менавіта тут, на плябанскіх (старакаталіцкіх) могілках, пахаваныя беларускія паўстанцы-каліноўцы. Патрыятычная моладзь усклала кветкі да помніка, які паўстаў на іх магіле, што знаходзіцца на ўзгорку, запаліла памятных знічы.

Сярод загінулых на помніку пазначаныя імёны Рафала Маладзёўскага, Людвіга Яманта, Леапольда Банькоўскага, забітых 21 сакавіка 1863 г. у баі з расійскімі рэгулярнымі войскамі каля ракі Свечкі. У магіле перахаваная зямля з месцаў вечнага спачыну Кастуся Каліноўскага, Зыгмунта Серакоўскага, кіраўніка паўстання на Маладзечаншчыне Юльяна Бакшанскага. Гісторыкі і мясцо-

герояў, асабліва цяпер, калі некаторымі коламі ў краіне ставяцца пад сумнеў заслугі беларускіх патрыётаў.

Вёска Плябань – гэта знакавае месца для беларусаў: тут у мясцовым касцёле (цяпер праваслаўная царква) захоўвалася зброя паўстанцаў, лекаваліся параненыя інсургенты, а праз чыгунку – магіла паўстанцаў. Таму вельмі важна, каб сучаснікі часцей бывалі ў гэтых краях, адчулі энергетыку і зразумелі, што за нашу незалежнасць продкі не шкадавалі свае жыцці. І для гэтага ёсць адпаведныя магчымасці.

Пра ўсе гэтыя акалічнасці гісторыі багатай на падзеі мінулага вёскі пад час экскурсіі па былой плябані распавяла гасцяем дырэктар Цэнтра традыцыйнай культуры і побыту Ала Ліхтаровіч, а таксама валанцёр-рэканструктары, якія ў вобrade шляхціцаў прадэманстравалі вайсковыя прыёмы бойкі на шаблях, а таксама разам з



Каля помніка паўстанцам

вья жыхары дадаюць да гэтага спісу імя 15-гадовага паўстанца-гімназіста Ігнацыя Сулістроўскага...

Паводле задумы арганізатараў, урачыстае ўшанаванне герояў Бацькаўшчыны павінна паспрыць аднаўленню добрай традыцыі адзначэння Дня памяці загінулых паўстанцаў у вёсцы Плябань. Важна, каб праводзілася асветніцкая праца – вечарыны і экскурсіі з мэтай пашыраць веды пра паўстанне, каб беларусы памяталі сваіх

гасцямі акунуліся ў віхуру шляхецкіх забаваў і гульняў.

Тэматыка паўстання 1863 г. стала асноўнай і для ўдзельнікаў віктарыны «Кастусь Каліноўскі і папелчнікі». Інтэлектуальнае змаганне адбылося гарачым: на коне былі шыкоўныя прызы для пераможцаў. Гэта выдатна зробленыя копіі паўстанцкіх «канфедэратак» (аўтарства вядомай фальклорнай спявачкі і майстрыхі Юліі Літвінавай).

Цягам дзесяці раўндаў гістарычнай віктарыны яе ўдзельнікі адказвалі на даволі складаныя відэапытанні, звязаныя з асобамі кіраўнікоў паўстання 1863 – 1864 гг., з фактамі іх біяграфіяў, са старонкамі барацьбы супраць царызму. Для многіх з прысутных гэтыя звесткі дапаўнялі веды пра тагачасную барацьбу за незалежнасць Бацькаўшчыны, рабілі больш рэалістычнымі вобразы яе ўдзельнікаў па абодва бакі супрацьстаяння. У выніку напружанай інтэлектуальнай працы выявіліся пераможцы: каманда «Мроя», удзельнікі якой і атрымалі запаветныя прызы.

Анатоль МЯЛЬГУЙ, фота аўтара



Пераможцы віктарыны

Мастачка родам з Мазыра

Ёсць падзеі, якія закранаюць вялікую колькасць людзей і пакідаюць глыбокі след у іх жыццях. Так адбылося, калі раённай цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмай быў аб'яўлены конкурс на лепшую пошукавую працу сярод бібліятэк Мазырскага раёна. Па адной толькі назве – «Ён наш зямляк, ён наша слава» – было зразумела, што пакладзены пачатак важнай і цікавай падзеі.

Заняцця вывучэннем творчасці мастачкі Ірыны Оркінай пашчасціла бібліятэкарам гарадской дзіцячай бібліятэкі мікрараёна «Маладзёжны». Вынікам даследавання стала сустрэча з мастачкай, што адбылася 18 сакавіка ў галерэі «Зачараваныя родным краем» цэнтральнай бібліятэкі імя А.С. Пушкіна.

І. Оркіна – унікальны чалавек. Мастак і скульптар (працуе ў стылі свабодных асацыяцыяў), майстар жывапісу і графікі, празаік і паэт, прычым у паззіі яна стварыла ўласны стыль – вершаграфіку. Кожная яе керамічная кампазіцыя – гэта сапраўдная паэма ў гліне, гэта жыццё ў гліне. Яе працы – не проста кераміка, гэта скульптура, зразумелая хутчэй унутранаму погляду, чым вачам. Тое ж датычыцца і яе графічных працаў.

І. Оркіна – сябра Саюза мастакоў Расіі, Міжнароднай асацыяцыі выяўленчых мастацтваў пры ЮНЕСКА, аўтар і ўдзельнік больш як 250 персанальных і групавых мастацкіх праектаў у Расіі, Японіі, Кітаі, ЗША, Францыі, Германіі і іншых краінах. Вядомая І. Оркіна і як таленавіты педагог: ужо 22 гады яна вучыць дзяцей мастацтву керамікі, праводзіць майстар-класы. І на ўсё ў яе хапае часу, натхнення і душы.

Нарадзілася Ірына Арсеньеўна ў Мазыры. І хаця жыла ў іншых мясцінах, усё роўна прыязджае ў Беларусь. Ёй усё цікава, усё быццам расцвітае пад яе позіркам, выплаўляецца ў творчасць – становіцца паэзіяй, керамікай, графікай, жывапісам і нават філасофіяй. Ні яна сама, ні яе працы нікога не пакідаюць абыякавымі. Так было і гэтым разам.

Пад час сустрэчы мастачка ўзгадала сваіх родных, успомніла дзіцяцтва. Госці пачулі цікавыя гісторыі, звязаныя з яе жыццём і творчасцю. Ірына Арсеньеўна прачытала вершы з кнігі «Вершаграфіка» (2008), пазнаёміла прысутных са сваёй новай кнігай «Скульптура свабодных асацыяцый». Таксама госці сустрэчы даведаліся аб новым праекце мастачкі «Асацыяцыі».

І сама І. Оркіна, і яе творчасць – неардынарныя і непаўторныя. Праз свае працы мастачка дорыць любоў, радасць і энергію сваёй душы ўсім, хто гатовы іх успрыняць. Яна здзіўляе ідэямі, натхняе, дапамагае ўбачыць жыццё ва ўсім яго характэве, вучыць бачыць прыгажосць у простых рэчах, вучыць не толькі глядзець, але і бачыць, не толькі слухаць, але і чуць, адчуваць і быць уважлівымі – да таго, што нас акружае, і да тых, хто нас акружае, дапамагае нанова адкрыць для сябе свет. А яшчэ Ірына Арсеньеўна носіць у сабе асаблівы ўнутраны настрой, які становіцца дзейнічае на іншых.

Не завяршэнне сустрэчы Ірына Арсеньеўна падарыла бібліятэцы свае кнігі «Вершаграфіка» і «Скульптура свабодных асацыяцый».

Марыя БАНДАРЭНКА, бібліятэкар гарадской дзіцячай бібліятэкі мікрараёна «Маладзёжны» г. Мазыра



Ірына Оркіна (у цэнтры) з загадчыцай дзіцячай бібліятэкі Надзеяй Шумскай і бібліятэкарам Марыяй Бандарэнка



Красавік

24 – Сіманоўскі Іосіф Бенцыянавіч (1892, Бабруйск – 1967), бібліятэказнаўца, бібліёграф, перакладчык, педагог, першы дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, заслужаны дзеяч культуры Беларусі – 125 гадоў з дня нараджэння.

24 – Дзямешка Аляксандр Сяргеевіч (1947, Брэст – 2006), артыст эстрады, выканаўца на ўдарных інструментах, заслужаны артыст Беларусі – 70 гадоў з дня нараджэння.

25 – Беларуская дзяржаўная ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга філармонія (Мінск; 1937) – 80 гадоў з часу адкрыцця.

28 – Бабруйск (1387), горад, цэнтр раёна Магілёўскай вобласці – 630 гадоў з часу першага ўпамінання ў пісьмовых крыніцах.

28 – Чахоўскі Леанід Станіслававіч (1937, Мінск), артыст балета, педагог, заслужаны артыст Беларусі – 80 гадоў з дня нараджэння.

29 – Цвятаева Ірына Аляксандраўна (1917, Віцебск – 1992), піяністка, педагог, заслужаны работнік вышэйшай школы, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі – 100 гадоў з дня нараджэння.

29 – Казімірская Іна Іванаўна (1937, Пухавіцкі р-н), вучоны-педагог, выдатнік народнай адукацыі Беларусі, выдатнік асветы СССР – 80 гадоў з дня нараджэння.

29 – Кузняцоў Анатоль Васільевіч (1947), жывапісец, педагог, лаўрэат спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь (2015) – 70 гадоў з дня нараджэння.

29 – Фейгін Юрый Міхайлавіч (1947, Гомель), акцёр тэатра, заслужаны артыст Беларусі – 70 гадоў з дня нараджэння.

30 – Бялякін Віталь Сцяпанавіч (1937), заслужаны архітэктар Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1986) – 80 гадоў з дня нараджэння.

30 – Грачынскі Вітольд Феліксавіч (1922 – 1993), беларускі акцёр, заслужаны артыст Беларусі – 95 гадоў з дня нараджэння.

З краю, дзе лугі пахнуць мёдам

Напярэдадні Міжнароднага Дня паэзіі ў чытальнай зале бібліятэкі в. Негарэлае, што на Дзяржыншчыне, адбылася цікавая сустрэча чытачоў з паэтэсай, ураджэнкай гэтых мясцінаў Алай Пузіноўскай. Па прафесіі яна медык, а некалькі гадоў таму, ва ўзросце 48 гадоў, скончыла Беларускі ўніверсітэт культуры і мастацтваў, дзе набыла спецыяльнасць бібліятэкара-бібліёграфа.

Ва ўтульным невялікім памяшканні чытальнай залы мясцовай бібліятэкі сабраліся чытачы, аматары паэтычнага слова. А з Дзяржынска на сустрэчу прыехалі паэты, удзельнікі літаратурна-паэтычнага клуба «Выток», сябры Саюза беларускіх пісьменнікаў Рэгіна Рэўтовіч і Людміла Круглік, кіраўнік «Вытоку» Наталля Лебядзеўская, паэт, бард Аляксей Баранаў.

Вершы Ала піша з маленства. Першы напісала, калі было толькі 7 гадоў. Яна ўспамінае, што на гэта паўплываў мастацкі фільм «Муму». У дзіцячым узросце друкавалася ў газетах «Зорька» і «Піянер Беларусі». З цягам часу Ала ўсё глыбей, па-філасофску пачала разважаць над жыццёвымі праблемамі, увасабляючы думкі ў рыфмаваны радок.

На сустрэчы яна пазнаёміла прысутных з новымі творами, у якіх немалое месца займаюць матывы духоўнасці, веры ў Бога. У жыцці ёй давя-



Фота Лявона ЦЕЛЕША

Ала Пузіноўская (справа) і Наталля Лебядзеўская

лося зведаць шмат цяжкасцяў, што патрабавалі ад яе вытрымкі, мужнасці, і гэта паўплывала на творчасць.

Сустрэчу аздобіла дачка Алы Маргарыта, якая ў перапынках паміж выступамі маці з высокім майстэрствам выконвала песні. Трэба адзначыць, што ў творчасці А. Пузіноўскай сустракаецца невялікая вершаў, прысвечаных Беларусі. Вось радкі з аднаго:

*Беларусь мая родная,
Край былін, сінявокі край.
Беларусь мая родная,
Ты дачку сваю сустракай.
У вышыні песня чуецца,
Падпяваюць ёй каласы.*

*Пахнуць мёдам лугі твае,
Адурманьваюць верасы.*

На сустрэчы з цёплымі словамі прывітання паэтэса выступілі яе сябры па «Вытоку». Мясцовая жыхарка Ніна Васільева парадавала прысутным выкананнем песень пад гітару.

Сустрэча з А. Пузіноўскай пакінула прыемныя ўражанні. Дарэчы, трэба адзначыць, што «Краязнаўчая газета» карыстаецца вялікай папулярнасцю сярод чытачоў Негарэльскай бібліятэкі. Аб гэтым мне распавяла загадчыца бібліятэкі Іна Кацягова.

Лявон ЦЕЛЕШ, г. Дзяржынск



Бабруйск на гравюры 1649 г.

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

ПАЛЭССЕ – гісторыка-геаграфічная і этнаграфічная вобласць у басейне р. Прыпяць. Этымалогія звязаная са славянскім лес, балодзісты лясок, лясістая мясцовасць сярод балотаў, а таксама з балцкім Pala, Palios, Pelese, Pelyso – балота, балодзісты лес, вялікае балота. Упершыню ўпамінаецца ў Іпацьеўскім летапісе пад 1276 г. адносна тэрыторыі на поўдзень ад Капыля; паводле гістарычных крыніцаў XIV – XVI стст. (хронікі Я. Длугаша, М. Кромера, беларуска-літоўскія і старажытнаўкраінскія летапісы) – землі паміж Валынню, Мазовіяй, Прусіяй, Літвой і Руссю (апошня пераважна ў Падняпроўі). Польскі гісторык М. Стрыйкоўскі больш дасканала лакалізаваў Палессе – землі на ўсход ад Падляскага ваяводства да р. Днепр, адзначаў, што там жывуць літвіны і русіны. Гістарычныя крыніцы XVII – XVIII стст. варыятыўна вызначаюць арэал Палессе ад Брэста і Кобрына да Дняпра і Кіева, ад Слуцка і Капыля да Валыні, стабільна – тэрыторыю Папрыпяцця; упершыню ўпамінаюць этнанімічнае вызначэнне палешукі як назву насельніцтва рэгіёна. Расійскі гісторык В. Тацішчаў (XVIII ст.) атажсамліваў Па-

лессе з Чорнай Руссю і лакалізаваў іх землі паміж Дняпром, Прыпяццю, Мазовіяй і Жмуддзю. Сталічным горадам Палесса лічыў Навагрудак, насельніцтва называў рускімі, літоўцамі ці літвінамі.

У навуковай і публіцыстычнай літаратуры XIX – XX стст. арэал назвы Палессе паступова пашыраўся. Гэта абумовіла ўзнікненне дыферэнцыраваных вызначэнняў Палесса па тэрытарыяльнай (Пінскае, Брэсцкае, Мазырскае, Валынскае, Бранскае, Жыздрынскае ды інш.) і этнічнай (Беларускае, Украінскае, Рускае, Польскае) прыкметах. Даследчыкамі было адзна-

чана, што тэрыторыя, дзе была распаўсюджаная назва Палессе, этнічна неаднародная, заселеная насельніцтвам, якое размаўляе на дыялектах з перавагай элементаў беларускай, украінскай і рускай моваў; мае лакальныя культурна-побытавыя асаблівасці і дыферэнцыраваную этнанімічную самасвядомасць.

Цяпер назва Палессе ўжываецца пераважна ў межах Пружаны – Бяроза – Косава – Івацэвічы – Ганцавічы – Старобін – Любань – р. Пціч – Ельск – Славечна – Корасень – Кастопаль – Ківерцы – Любомль – Ратна – Антопаль. Адрозніваюць у Беларусі таксама Заходняе Палессе і Усходняе Палессе.

ПАЛЕСУКІ – назва карэнных жыхароў Палесса. Называліся таксама палешчукі, палышчукі, палішчукі. Этымалогія звязаная з тапонімам Палессе. Упершыню ў гістарычных крыніцах упамінаецца на кар-

це Вялікага Княства Літоўскага Т. Макоўскага (1613) у адносінах да жыхароў узбярэжжаў Прыпяці. Да следавання XIX – XX стст. дазволілі больш падрабязна лакалізаваць арэал распаўсюджвання назвы: пераважна на поўнач у межах Пружаны – Бяроза – Косава – Івацэвічы – Ганцавічы – Старобін – Любань – р. Пціч – Ельск – Славечна, на поўдзень – Ратна – Любомль – Ківерцы – Кастопаль – Корасень – Оўруч. У той жа час была адзначаная наяўнасць аналагічных этнанімічных вызначэнняў (палехі, палюхі, палясяне ды інш.) у насельніцтва на левабярэжжы Дняпра, у шэрагу раёнаў Калужска-Арлоўскага і Бранска-Жыздрынскага Палесса. У вобласці Беларуска-Украінскага Палесса ўжо ў 1-й палове XX ст. распаўсюджванне назвы палешук не было паўсюдным і чаргавалася з іншымі этнанімічнымі вызначэннямі (літвіны, беларусы, украінцы, палякі, рускія), часам замянялася імі ці мясцовымі ўрбонімамі і сельскімі этніконамі (пінчукі, тураўцы, гарадокцы, гарадчане ды інш.). Пэўныя лінгвістычныя, этнаграфічныя, географічныя, культурна-побытавыя ды інш. асаблівасці розных групаў палешукоў абумовілі і дыферэнцыраванасць іх назваў: палешукі-багнюкі, палешукі-гэтуны, палешукі-гідуны, палешукі-зююкі, палешукі-сакуны ды інш. Пасля ўз'яднання Заходняй Беларусі і Заходняй Украіны з БССР і УССР назва палешук змянілася на этнонімы беларусы і ўкраінцы.

